

FÜZZETEK

A Magyar—Török Baráti Társaság időszi lapja
Macar—Türk Dostluk Derneği Yayını

– Üç ayda bir çıkar –

Az Oszmán Birodalom megalapításának 700. évfordulója

Az UNESCO 1997-ben hozott határozata alapján ebben az évben az egész világon megünneplik az Oszmán Birodalom megalapításának 700. évfordulóját (1299—1999). Ez alkalomból megemlékezünk arról, hogy 700 éves fennállása alatt mit nyújtott a világnak az Oszmán Birodalom a tudomány és a művészet terén.

Jövőre pedig a magyar államalapítás 1000. évfordulóját ünnepeljük meg. Törökországon kívül Magyarország az az ország, amely a legjobban megőrizte az oszmán kor történelmi és kulturális örökségét. Ez és a jövőre megünnepelésre kerülő 1000. év adja az okot arra, hogy ebben az országban rendezzük a legjelentőségesebb, legváltozatosabb és leghosszabb ünnepségsorozatot.

A 700. és az 1000. év megemlékezései Magyarországon és Törökországban 2000 végéig fognak tartani. Ennek keretében az első megemlékezés 1999. április 16-án Pécsen, a Zsolnay Gyár izniki csempegyűjteményéből készült kiállítással kezdődött. A Janus Pannonius Múzeum és a Magyar Nemzeti Múzeum szakértői, Gerelyes Ibolya és Kovács Orsolya által létrehozott kiállítás ez év szeptemberében a budapesti Nemzeti Múzeumba jön. S előkészületeket tettünk, hogy a kiállítást 2000-ben Törökországban mutassuk be.

1999. május 2—5. között a budapesti Hilton Szállóban oszmán-török gasztronómiai esteket rendeztünk.

Május 5-én este a Vígyszínházban a „*Turquie: la belle*” csoport előadását mintegy ezer néző élvezte. Ezen az estén az oszmán kaftánok mintájára készült ruhák bemutatására, klasszikus és népzene kíséretében került sor, valamint néptánc szórakoztatta a vendégeket. A műsor egyik számaként Gülsin Onay zongoraművész az a Liszt parafrázist is eljátszotta, amelyet Abdulmedzsit szultán részére írt, amikor Isztambulban koncertet adott. Gülsin Onay művész a közeljövőben ismét Budapestre fog látogatni és Liszt Ferenc „*Capriccio alla turca*” című művét adja elő.

1999. május 25-én a Széchényi Könyvtárban Erol Deran zenész és festőművész „*kanun*” koncertet adott. A Can és Györgyi Özoguz tulajdonában lévő Ultra Kft. által szponzorált koncert közben az Erol Deran által olajjal festett isztambuli tájképekről készült diákat vetítették le.

Az Efes Pilsener cég hozzájárulásával törökül, magyarul és angolul megjelentetett „*Az idő a rodostói Rákóczi házában*” című könyvecske Rákóczi Ferencet és a múzeummá alakított rodostói házát mutatja be, amelyben élete utolsó tizenhét évét töltötte. Készülőben van egy ehhez hasonló könyvecske, mely Kütahyát és a Kossuth-házat ismerteti.

Madách Imre „*Az ember tragédiája*” című drámai költeményének török fordítását a török Kulturális Minisztérium megjelentette, és az a könyvpiacra már kapható.

Az előttünk lévő időszak legfontosabb teendője a Gül Baba türbe felújítási munkálatainak mielőbbi befejezése és a türbe megnyitása a nagyközönség előtt. Egy alapítvány létrehozását tervez-

zük, hogy a türbét a legjobban lehessen működtetni. Az alapítvány kuratóriumában a Budapesti Önkormányzat, a Budapesti Történeti Múzeum, a Magyar Műemlékvédelmi Hivatal, a Török-Magyar Üzletemberek Egyesülete és a Török Köztársaság Nagykövetsége képviselteti magát. A Gül Baba Alapítvány célja az, hogy az összes Magyarországon található műemlék felújítását és karbantartását támogassa.

A Budai Vár nyugati oldalán tíz-tizenkét oszmán kori sírkő található. A sírköveket a megóvás érdekében vasráccsal kívánjuk körülkeríteni. Ez a terv a Török-Magyar Üzletemberek Egyesülete anyagi támogatásával fog megvalósulni. A Műemlékvédelmi Hivatal építésze, Pintér Tamás már hozzákezdett a terv elkészítéséhez.

Egy jelentős tudományos kiadvány előkészítő munkálatait a szegedi József Attila Tudományegyetem tanára, Papp Sándor végzi. Az Ege Seramik cég által szponzorált AETAS folyóirat különszámában nemzetközileg elismert húsz történész Oszmán Birodalommal kapcsolatos cikkei kapnak helyet.

A Kazakisztánban forgatott „*A bektasi rend az Ahmet Yesevi türbétől a magyarországi Gül Baba türbéig*” című dokumentumfilm az 1999. augusztusi magyarországi felvételekkel fog befejeződni.

Az ankarai Gazi Egyetem tanára, İbrahim Demirel is ez év augusztus-szeptember hónapban fogja elkészíteni felvételeit a magyarországi oszmán kori építészeti alkotásokról. A fényképekből készült kiállítást különböző magyarországi és törökországi városokban fogják bemutatni. A kiállítás katalógusának kiadását a Halk Bankasi támogatja.

A Török Történeti Társaság által az Oszmán Birodalom megalakulásának 700. évfordulója alkalmából megrendezendő oszmán-kutatások kongresszusán magyar történészek és turkológusok is részt fognak venni. A Magyar-Török Történész Vegyesbizottság tagjai 1999-ben és 2000-ben Budapesten és Ankarában rendeznek konferenciát.

Ezen eseményeken kívül 2000 végéig még számos konferenciát, szimpóziumot, kiállítást, koncertet, könyvkiadást és filmfelvételt tervezünk.

Az események vezérfonala az Oszmán Birodalom fennállásának 700 éve alatt sok országgal megosztott kulturális, történelmi és tudományos értékek felelevenítése és a 2000-es években Törökország ezen országokkal való kétoldalú és sokoldalú kapcsolatának közelebbi munkakapcsolattá való alakítása.

A tervezett programok csúcsát az 1999. szeptember 15-16-án megtartandó Oszmán Állammal egykor kapcsolatban lévő országok államelnökeinek isztambuli látványos ünnepi fogadása adja. Nagy örömről szolgálunk, ha ezen a ceremónián Süleyman Demirel köztársasági elnök meghívására a Magyar Köztársaság elnöke, Göncz Árpád és felesége is részt tudna venni.

✍ Ender Arat
nagykövet

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşunun 700. Yıldönümü

UNESCO'nun 1997 yılında aldığı bir kararla bu yıl Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. kuruluş Yıldönümünü (1299-1999) tüm dünyada kutlamaktayız. Bu kutlamalar vesilesiyle Osmanlı İmparatorluğu'nun 700 yıllık egemenlik süresinde dünya uygarlığına, bilim ve sanata katkılarını hatırlayacağız, araştıracağız, yorumlayacağız.

Gelecek yıl ise Macar Devleti'nin kuruluşunun 1000. Yıldönümünü kutlayacağız. Macaristan Osmanlı tarihi ve kültürel mirasının Türkiye toprakları dışında, en iyi şekilde korunduğu bir ülkedir. Macaristan'ın bu özelliği ve gelecek yıl 1000. kuruluş yıldönümünün kutlanacak olması nedeniyle Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. yıldönümü kutlamalarının en anlamlı, en çeşitli ve en uzununu bu ülkede gerçekleştireceğiz.

700 ve 1000 yıl kutlamalarımız Macaristan ve Türkiye'de 2000 yılının sonuna kadar sürecek. Bu çerçevede ilk etkinliği 16 Nisan 1999 günü Pécs'de açılan Zsolnay Koleksiyonuna ait İznik Çinileri sergisi teşkil etti. Janus Pannonius Müzesi ile Macar Milli Müzesinin işbirliğiyle, Gerelyes Ibolya ve Kovács Orsolya tarafından hazırlanan bu sergi Eylül 1999 ayında Budapeşte'deki Milli Müzede tekrarlanacak. 2000 yılında da Türkiye'de sergilenmesi için çalışmalara başladık.

2-5 Mayıs 1999 günlerinde Budapeşte Hilton Otelinde Türk-osmanlı mutfağının tanıtıldığı geceler düzenlendi.

5 Mayıs akşamı Budapeşte'deki Vigszínház salonunda "Turquie La Belle" topluluğunun gösterisi 1000 dolayındaki davetli tarafından beğeniyle izlendi. Bu gösteride Osmanlı kaftanlarından esinlenerek hazırlanmış bir moda defilesi, klasik ve halk müziği eserleri, ayrıca folklor gösterileri sunuldu. Bu gösteride ayrıca piyanist Gülsin Onay, Ferenc Liszt'in bir seri konserler vermek üzere gittiği İstanbul'da Sultan Abdülmecit için bestelediği parafrazı çaldı. Gülsin Onay önümüzdeki aylarda tekrar Budapeşte'ye gelerek Ferenc Liszt'in Capriccio Alla Turca'sını çalacak.

25 Mayıs 1999 tarihinde ise Széchényi Kütüphanesi'nde müzisyen ve ressam Erol Deran bir kanun konseri verdi. Can-Györgyi Özoğuz'a ait Ultra Firması'nın sponsorluğunda düzenlenen bu konser sırasında ayrıca Erol Deran'ın yaptığı yağlı boya İstanbul manzaralarının slaytları izleyicilere gösterildi.

Efes Pilsener Firmasının katkılarıyla Türkçe, Macarca, ve İngilizce yayımlanan "Tekirdağ" Rákóczi'yi ve son 18 yılını geçirdiği Tekirdağ'daki müze evini tanıtmaktadır. Kütahya ve Kossuth Evi'ni tanıtan aynı nitelikteki kitapçık ise yakında yayınlanacaktır.

İmre Madách'ın "İnsanın Tradejisi" adlı tiyatro eserinin Türkçe tercümesi Türk Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanarak piyasaya sürülmüş bulunmaktadır.

Önümüzdeki dönemde yapılacak etkinliklerin en önemlisi Gül Baba Türbesi'nin onarım çalışmalarının süratle tamamlanarak buranın halkın ziyaretine açılması olacaktır. Gül Baba Türbesi'nin en verimli şekilde işletilmesi için bir vakıf kurulması öngörülmektedir.

Vakfın yönetiminde Budapeşte Belediyesi, Budapeşte Şehir Müzesi, Macar Tarihi Yapıları Koruma Kurumu, Türk-Macar İşadamları Derneği ve Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçiliği yeracaktır. Gül Baba Vakfı'nın amacı Macaristan'daki tüm Osmanlı tarihi mirasının onarım ve korunmasına katkıda bulunmak olacaktır.

Buda Kalesi'nin batısında 10-12 adet Osmanlı mezar taşı bulunmaktadır. Bu mezar taşlarının korunması amacıyla etrafını demir parmaklıklarla çevirmeyi planlıyoruz. Bu proje Türk-Macar İşadamları Derneği'nin mali katkılarıyla gerçekleştirilecektir. Tarihi Yapıları Koruma Kurumu'nun değerli mimarı Tamás Pintér projenin planını hazırlamaya başlamıştır.

Önemli bir bilimsel yayın faaliyetini Szeged Üniversitesi Öğretim Görevlisi Sándor Papp hazırlamaktadır. Ege Seramik Firması'nın sponsorluğuyla yayımlanacak AETAS Dergisinin özel sayısında uluslararası tanınmış 20 kadar tarihçinin Osmanlı İmparatorluğu ile ilgili makaleleri yeracaktır.

Kazakistan'daki Ahmet Yesevi Türbesi'nden Macaristan'daki Gül Baba Türbesi'ne kadar Bektaşilik konulu dökümanter film çekimi 1999 Ağustos ayında Macaristan'da yapılacak çekimlerle tamamlanacaktır.

Ankara Gazi Üniversitesi Öğretim Görevlisi İbrahim Demirel'in hazırlayacağı Macaristan'daki Osmanlı mimari eserleri fotoğraf çekimleri de önümüzdeki Ağustos-Eylül aylarında yapılacaktır. Bu fotoğrafların sergilerini Macaristan ve Türkiye'de çeşitli kentlerde açacağız. Serginin kataloğunu Halk Bankası'nın katkılarıyla yayımlayacağız.

Türk Tarih Kurumu'nun Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. Yıldönümü vesilesiyle düzenlediği Osmanlı İncelemleri Kongresi'ne Macar Tarihçi ve Türkologlar katılacaklardır. Macar-Türk Tarihçileri Karma Komisyonu üyeleri de 1999 ve 2000 yıllarında Budapeşte ve Ankara'da toplanarak konferanslar vereceklerdir.

Kesinleşen bu etkinliklerimizin dışında 2000 yılının sonuna kadar gerçekleştirmeyi öngördüğümüz birçok konferans, sempozyum, sergi, konser, kitap yayını, film çekimi düşüncelerimiz var.

Bu etkinliklerin temel temasını Osmanlı'nın 700 yıllık İmparatorluğu süresince birçok ülke ile paylaştığı, kültür, tarih ve bilimsel değerlerin anımsanması ve bu paylaşımın 2000'li yıllarda Türkiye'nin bu ülkelerle ikili ve çok taraflı seviyede daha yakın işbirliğine dönüştürülmesi teşkil edecektir.

Öngörülen faaliyetlerin zirvesini ise 15-16 Eylül 1999 günlerinde Osmanlı Devleti'yle yakın ilişkileri olan ülkelerin Devlet Başkanlarının İstanbul'da yapılacak görkemli kutlama törenlerine katılması teşkil edecektir. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel'in davetlisi olarak Macaristan Cumhurbaşkanı Sayın Árpád Göncz'ün ve muhterem eşinin bu davete katılmasından büyük memnuniyet duyacağız.

Büyükelçi Ender Arat

Piyanist sanatçı Gülsin Onay ile bir söyleşi

Budapeste'deki Vígsház tiyatrosunda 5 Mayıs'ta sahneye çıktığı "Turquie: la Belle" isimli program sırasında Ferenc Liszt'in Abdülmecit Marşı Parafrazı adlı eserini piyanist Gülsin Onay seslendirdi. Paris'te Premier Prix du Piano ödülü kazanan ünlü Türk sanatçısı piyanist Gülsin Onay uluslararası yarışmalarda Marguerite Long - Jacques Thibaud ve Ferruccio Busoni ödülü de aldı. Türkiye'de kendi alanında Devlet Sanatçısı unvanını kazandı ve Boğaziçi Üniversitesi Fahri Doktoru seçildi. Almanya'da 2. Mart 1999 tarihli Kultur isimli dergide çıkan eleştiri'de, Gülsin Onay tarafından çalınmış olan Schuman'ın laminör piyano konçertosuyla ilgili olarak şu soruluyor: "Kadınlar erkeklerden farklı mı piyano çalarlar? - Genel olarak şimdiye kadar bu soruya cevap verilemedi diye devam ediyor. - Ama eğer kadınsı piyano çalışı varsa, ve bu romantik, duyguyla dolu bir seslendirme anlamına geliyorsa, Gülsin Onay piyanist kadının esas örneği olsa gerek."

Macaristan'da ilk defa sahneye çıkan Türk sanatçısı, Liszt'in eserini büyük başarıyla çaldı. Programın ertesi günü Gülsin Onay "Török Füzetek" redaktörlerine kendisinden ve planlarından bahsetti.

- *Sayın Gülsin hanım, gösteri için yayınlanmış bir kılavuzda okuduk, Siz ilk konserinizi 6 yaşında Türkiye Radyolarında vermişsiniz. Sizin ailenizde herhalde bir müzisyen olmalıydı ki, sizin yeteneğinizi genç yaşınızda fark ettiler.*

Evet. Babam kemancı, annem ise piyanist. Babam Almanya'da doğmuş, yani alman asıllı. Stuttgart'ta okumuş, annemle orada tanışmışlar.

Ben müzik eğitimime İstanbul'da başladım, sonra Paris Konservatuvarı'nda devam ettim. Türkiye'de hocam besteci Adnan Saygun ve piyanist Mithat Fenmen idi. Paris'te ise Pierre Sancan'ın sınıfından mezun oldum. Kompozisyon ve armoniyi Nadiya Bulanger'den öğrendim. Ben son olarak Konservatuvarı'nda değil, ondan özel ders aldım. Çünkü benimle çalıştığı zaman 90 yaşındaydı. ben son öğrencilerinden idim.

- *Macaristan'da iki konser veren ünlü Türk piyanisti, Hüseyin Sermet de Paris'te yaşıyor. Onu tanıyor musunuz?*

Tabii! Aynı sınıftaydık. Sınıf arkadaşımdı.

- *Şimdi de Paris'te mi oturuyorsunuz?*

Hayır. İstanbul'da evim var ama İngiltere'de yaşıyorum, çünkü İngiltere'de şimdi beraber olduğum insan, yani eşim orada matematik profesörü.

- *Öyleyse aileniz özel bir uluslararası aile.*

Gerçekten, geçen gün Paris'ten gelirken, trende cep telefonuyla önce annemi aradım, Türkçe konuştuk. Sonra, hocam Bernhardt Ebert Hannover'de, bu Liszt programını anlatmak için onu aradım, buraya geliyoruz diye, onunla Almanca konuştuk. Ondan sonra Fransa'da bir işim vardı avukatla, onu aradım ve Fransızca konuştum. Sonra eşimi aradım İngilizce konuştum. Karşımda oturan adam bana bakıp gülmeye başladı.

Ama Macarca bilmiyorum. Hocam, Adnan Saygun çok güzel Macarca konuşurdu, çünkü onun eşi Macar idi. Eşi de çok güzel Türkçe konuşurdu.

- *Şimdiki gösterinize gelince, çaldığınız Abdülmecit Marşı Parafrazı'nı çok beğendik.*

Benim için de çok özel bir anlamı vardı, çünkü Liszt'in Abdülmecit için yazdığı bu eseri çok az çalınıyor. Belki de çok kişi ilk defa dinleme olanağı buldu. Ve güzel bir eserdir, çok hoş bir eser, onun için bundan sonra programa alacağım. Bu eserin varlığından yeni haberim oldu. Notaları da birkaç hafta önce elime geçti.

- *Yakın gelecekte planlarınız neler?*

Bir gün önce Rachmaninov'un 3. Piyano konçertosunu çaldım Almanya'da Hagen'de, Westfälische Filharmonik Orkestrasi ile. Yakın gelecekte Sankt Petersburg Orkestrasıyla yine Rachmaninov'un 3. Piyano konçertosunu çalacağım. Bu arada konser vermek için Paris'e gidiyorum. Bundan sonra Hollanda festivalinde bir konserim var, ardından Kıbrıs festivalinde.

- *Türk eserlerinden de çalışıyor musunuz?*

Türk eserlerinden bir program yapacağım. Münich'te Europa 2000 festivali olacak. Orada Temmuz 2000'de Türkiye'yi ben temsil edeceğim. Bu konser bütün Avrupa radyolarından yayınlanacak. Orada Mozart'ın la-majör sonatını çalacağım (türk marşıyla). Sonra Hasan Uçarsu'nun bir süitini çalacağım. Uçarsu genç bir Türk bestecisi, Adnan Saygun'un öğrencisi idi. Ondan sonra Liszt'in bu eserini, yani dün çaldığım Abdülmecit Marşı Parafrazını çalacağım. Sonra, ikinci yarıda Adnan Saygun'un bir eserini, bir de İlhan Baran'ın ve Muhittin Dürrüoğlu Demirez'in birer eserini çalacağım.

– *Plaklariınız da var mı?*

Var, evet. Bir tane Bartók – Saygun plağım var, bir tane Çaykovski Si bemol majör piyano konçertosu var Slovak Filarmoni Orkestrasıyla. Saygun'un iki piyano konçertosu var, Hannover Orkestrasıyla. Bir plağım var, Haydn, Beethoven, Schumann ve Mendelssohn variasyonu olarak. Chopin plağım da var, ve Adnan Saygun'dan dört etüd ile Debussy'den üç Estampes.

– *Macar bestecilerinin eserlerinden hangilerini çaldınız?*

Liszt'in başka eserlerini de çaldım; mesela piyano konçertolarını, etüdlerini ve sonat Apres une Lecture du Dante'yi. Bartók'un 2. ve 3. piyano konçertosunu da çaldım. 2. piyano konçertosunu çok az kadın piyanist çalamış, çünkü çok zor. Bu eseri hem Almanya'da Göttingen'de, hem Hannover'de çaldım. 3. piyano konçertosunu ise Hollanda'da, ondan sonra Türkiye'de Ankara ve İstanbul'da çaldım.

– *Siz çoğu zaman Türkiye'nin dışında mı konser veriyorsunuz?*

Simdi Türkiye'de her sene on tane konser veriyorum, çünkü orada Devlet Sanatçısı olduğum için mutlaka her sene on konser vermek gerekiyor.

Onun dışında da hep dışarıda. Japonya'da çok konser verdim. Geçen sene Cumhuriyetimizin 75. yıldönümü nedeniyle uzak doğuya gönderdiler dışişleri bakanlığından. Oraya, Japonya'ya sekizinci turnem oldu. Bu sefer ilk defa Vietnam'a Filipinler'e ve Tayland'a da gittim. Onlar çok değişik oldu benim için. Vietnam'da Hanoi'da eski bir opera binası var. Çok güzel bir bina. İtalyanlar ve Fransızlar sponsorluk yapmışlar, bütün üyle yeniden onarılmış, ve son derece güzel bir konser salonu. Doluydu, ve çok iyi bir dinleyici kitlesi vardı. Ben de şaşırdım, çünkü her gün klasik müzik yayını vardı radyoda.

– *Bu gerçekten ilginç, çünkü oradaki müzik klasik müzikten farklı.*

Japonlar da aynı şekilde. Türkler de öyle. Hem geleneksel müzik devam ediyor, hem klasik müzik, hem pop-jaz müziği. Üç değişik alanda son derece ilerliyorlar. Hiç birini feda etmeden devam ettiriyorlar.

Söyleşiniz için çok teşekkür ederiz ve gelecekte de başarılar dileriz.

Macaristan'a yine bekleriz!

Tibor F. Tóth ve László Puskás

A Hagia Szophia közelében, reprezentatív, történelmi környezetben kedvezményes árral szeretettel várja a Magyar–Török Baráti Társaság tagjait az AND HOTEL. A hotel éttermében kifogástalan kiszolgálás és csodálatos körpanoráma kilátás nyílik a városra.

Cím:

Yerebatan Cad. Cami Çıkmaşı No. 40.

Sultanahmet — İstanbul

Telefon: (90-212) 5120207

Tax: (90-212) 5123025

Szobafoglalás: (90-212) 5207676

Tárlatlaajdonos: Remzi Erbaş

Beszélgetés Gülsin Onay zongoraművésszel

A budapesti Vígyszínházban május 5-én bemutatott „Turquie: la belle” című program keretében Gülsin Onay zongoraművésznő Liszt Ferencnek az Abdülmedzsit indulóra írt parafrázisát játszotta. A török művésznő, Párizsban „Première Prix de Piano” díjat, majd nemzetközi versenyeken Marguerite Long — Jacques Thibaud díjat (Párizs) és Ferruccio Busoni díjat (Bolsano) nyert. Törökországban Allami Művész kitüntetést kapott, az isztambuli Boszporusz Egyetemen pedig díszdoktorrá avatták.

A német Kultur című szakfolyóirat 1999. március 2-i számában megjelent zenekritikában Gülsin Onay hangversenyéről, ahol Schumann a-moll zongoraversenyét játszotta, a következőket írták: „Vajon a nők másként zongoráznak-e mint a férfiak? Ezt mindeddig nem sikerült egyértelműen megállapítani. Ha azonban van egyáltalán nőies zongorázás, és ha ezt a romantikus, érzelemgazdag zongorajátékkal azonosítjuk, akkor Gülsin Onayt a női zongorista jellegzetes típusának kell tekintenünk.” Valóban, a török művésznő, aki Magyarországon most lépett először pódiumra, virtuóz módon, nagy sikerrel játszotta Liszt művét.

Az előadást követő napon Gülsin Onay interjút adott a Török Füzetek munkatársainak, amelyben magáról és terveiről beszélt.

— *Tisztelt Művésznő, az előadással kapcsolatban kiadott ismertetőben olvashattuk, hogy az első hangversenyét hatéves korában, a török rádióban adta. Családjában bizonyára voltak zeneszék, akik korán felismerték zenei tehetségét.*

Igen. Édesapám hegedűs, édesanyám pedig zongorista. Édesapám Németországban született, vagyis német származású. Stuttgartban tanult, ott ismerkedett meg édesanyámmal. Én Isztambulban kezdtem zenei tanulmányaimat, majd a párizsi konzervatóriumban folytattam. Törökországban Adnan Saygun zeneszerző és Mithat Fenmen zongoraművész volt a tanárom, Párizsban pedig Pierre Sancan osztályában végez-

tem a főiskolát. Zeneszerzést, valamint összhangzattant *Nadiya Bulanger*-től tanultam. Tőle magánórákat vettem, akkoriban ő már kilencven éves volt. Egyike voltam utolsó tanítványainak.

— *Valószínűleg ismeri Hüseyin Sermetet, aki szintén Párizsban él, és Magyarországon már két alkalommal is adott hangversenyt?*

Természetesen! Ugyanabba az osztályba jártunk.

— *Most is Párizsban él?*

Nem. Isztambulban van ugyan házam, de Angliában élek, mert a férjem, aki matematikát tanít, angol.

— *Ilyenformán tehát családja igazán nemzetközi család.*
Valóban. Amikor tegnap Párizsból jövet a vonaton, kezembem a zseb-telefonnal, felhívtam édesanyámat, vele törökül beszéltem. Aztán tanáromat, Bernhard Ebertet hívtam Hannoverben. Elmondtam neki németül, hogy ide jövök, az említett Liszt művet eljátszani. Majd — mivel dolgom volt az ügyvéddel — őt kerestem, vele pedig franciául beszéltem. Végül a férjemet hívtam, akivel angolul társalogtam. A velem szemben ülő ember csak figyelt, majd elkezdett nevetni. Magyarul nem tudok. Tanárom, Adnan Saygun viszont szépen beszélt magyarul, felesége ugyanis magyar volt. A felesége pedig jól beszélt törökül.

— *A mostani előadásra térve: a közönségnek nagyon tetszett, ahogyan az Abdülmedzsit indulóra írt parafrázist játszott.*

Számomra is különleges jelentősége volt, mert Lisztnek az Abdülmedzsit szultán részére írt műve igen ritkán hangzik fel, sokan bizonyára most hallották először, pedig szép, nagyon hangulatos mű. Ezért aztán következő műsoraimban is fogom játszani. Csak nemrég tudtam meg, hogy létezik ez a mű. Egyébként a kottáját is csak pár héttel ezelőtt kaptam kézhez.

— *Milyen tervei vannak?*

Egy nappal korábban Rachmaninov 3. zongoraversenyét játszottam Hágában, a Westfalai Filharmonikus Zenekarral. Ugyanezt a művet majd a szentpétervári zenekarral fogom játszani. De még előtte, a hét végén a hollandiai fesztiválon lesz hangversenyem, utána pedig a ciprusi fesztiválon.

— *Török műveket is fog játszani?*

A török művekből külön programom lesz. Münchenben rendezik meg az *Európa 2000* fesztivált, ahol 2000. júliusában én képviseltem Törökországot. Ezt a hangversenyt Európa összes rádióállomása közvetíti majd. Ott Mozart A-dúr szonátáját játszom, benne a török indulóval, majd *Hasan Ucarsu* egyik szvitjét adom elő. Ucarsu fiatal török komponista, Adnan Saygun tanítványa volt. Utána Lisztnek a tegnap előadott Abdülmedzsit szultán részére írt parafrázisát játszom. A szünet után Adnan Saygun egyik művét, majd *İlhan Baran* és *Muhittin Dürrüoğlu Demirez* egy-egy művét adom elő.

— *Készültek Önnek lemezfelvételek?*

Igen. Van Bartók — Saygun lemezem és Csajkovszkij B-moll zongoraversenye a szlovák filharmonikusokkal. Aztán Saygun két zongoraversenye, a hannoveri zenekarral. Van továbbá lemezem, amelyen Haydn, Beethoven, Schumann és Mendelssohn variációk vannak. Van Chopin lemezem is, továbbá Adnan Saygun négy etüdjét és Debussy három Estampes-ját is lemezre játszottam.

— *Magyar szerzők műveiből melyeket játszott?*

Liszt Ferenc más műveit is sokat játszottam. Például a két zongoraversenyt, etüdjeket és a Dante szonátát. Bartóktól a 2. és a 3. zongoraversenyt. A 2. zongoraversenyt nagyon kevés nő játszotta eddig, mert nagyon nehéz. Ezt a művet Göttingenben és Hannoverben is játszottam, a 3. zongora-

versenyt pedig Hollandiában, majd Törökországban, Ankarában és Isztambulban is.

— *Többnyire külföldön, azaz Törökországon kívül ad hangversenyeket?*

Évente tíz koncertem van Törökországban. Megkaptam az *Állami Művész* címet, ezért tíz hangversenyt kell ott adnom. A többit mind külföldön. Több hangversenyem volt Japánban is. A múlt évben, köztársaságunk megalakulásának 75. évfordulója alkalmából a külügyminisztérium Távol-Kéltre küldött. Ez alkalommal Japánban már a nyolcadik koncertem volt. Akkor létem fel első alkalommal Vietnámban, a Fülöp-szigeteken és Thaiföldön. Ezek nagyon különbözőek voltak. Vietnámban, Hanoiban van operaház. Igen szép épület, olasz és francia támogatással renoválták, és egy rendkívül szép koncert terme van. Teljesen megtelt és igen jó közönség volt. Magam is csodálkoztam. A rádióban is van minden nap klasszikus zenei adás.

— *Ez valóban érdekes, mert az ottani zene teljesen különbözik az európai értelemben vett klasszikus zenétől.*

Japánban is hasonló a helyzet. Mind a hagyományos zenét, mind a klasszikust, mind pedig a pop-dzsessz zenét is művelik. Mindhárom területen rendkívüli mértékben fejlődnek. Egyiket sem adják fel, hanem tovább művelik.

Köszönjük a beszélgetést, és további sok sikert kívánunk. Visszavárjuk Magyarországra!

☞ F. Tóth Tibor és Puskás László

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A TEMPO UNO Kft. két érettségizett, húsz év alatti fiú részére ösztöndíjat biztosít törökországi egyetemi tanulmányok folytatásához. A pályázónak vállalnia kellene, hogy valamelyik isztambuli egyetemen — az orvosi, a jogász és a műszaki tanulmányok kivételével — török diplomát szerez. A TEMPO UNO Kft. az ösztöndíjat — amely magába foglalja az egyetemi tandíj, a diákszállási elhelyezés és a megélhetési költségeinek fedezetét is — ötéves időtartamra folyósítaná, tanulmányi szerződés megkötésével. Az ösztöndíjas egyetlen kötelezettsége: a törökországi egyetemi tanulmányok sikeres befejezése. A diploma megszerzése után az ösztöndíjas szabadon dönt arról, hogy Magyarországon vagy Törökországban kíván-e munkát vállalni.

A pályázók pályázatukat frásban 1999. október 30. napjáig nyújthatják be a következő címre:

Magyar—Török Baráti Társaság, 1062 Budapest, Bajza u. 54.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- a személyi adatokat,
- a személyi és a családi körülmények ismertetését (ez történhet kézzel írott önéletrajz formájában is),
- a választott szak(ok) megjelölését,
- a nyelvtudás megjelölését.

A pályázathoz csatolni kell:

- az érettségi bizonyítvány fénymásolatát,
- az érettségi bizonyítványt kiállító középiskola igazgatójának, vagy a munkahely vezetőjének, vagy a tanszékvezetőnek az írásbeli ajánlását,
- a nyelvtudást igazoló állami nyelvvizsga-bizonyítvány fénymásolatát.

Sikerrel pályázhatnak azok a fiúk, akik: jeles, kitűnő vagy legalább jó eredménnyel érettségiztek.

A pályázatokról bizottság dönt, amelyben képviselteti magát:

- a TEMPO UNO Kft,
- az ELTE Török Filológia Tanszék,
- a Magyar—Török Baráti Társaság.

Budapest, 1999. június

Magyar—Török Baráti Társaság elnöksége

Ferenc Liszt ve Abdülmecit Han Marşı

15 Ekim 1998 günü Budapeşte'de düzenlenen "Cumhuriyetin 75. Yıldönümü" kutlama konserinden bir hafta önce tanıştım Budapeşte Büyükelçimiz Sayın Ender Arat ile. Kendisi Budapeşte'ye geleli birkaç hafta olmuştu.

Konser sonrası görüşmelerimizde Sayın Büyükelçimiz'in toplumlar, halklar arası dostluk, elbirliği ve kültür alışverişi yanında sanata ve müziğe ne kadar önem verdiğini, ve bu doğrultuda her türlü girişimi desteklediğini öğrendim.

Yine bu görüşmelerden birinde Macar besteci Ferenc Liszt'in 1847'de Osmanlı Sarayı'nda konuk olduğu ve konser verdiğini, bu konserde o dönem Muzika-i Hümayun'da görev yapan Donizetti Paşa'nın "Abdülmecit Han Marşı" üzerine yazdığı marş-parafrazı seslendirdiğinden bahsetti.

Büyükelçimiz'in bu konuda topladığı evrak ve Ancan Özasker'in "Muzika-i Hümayun'dan Cumhuriyet başkanı Senfoni Orkestrasına" adlı kitabından benim elde ettiğim bilgileri Macar-Türk Dostluk Derneği'ndeki değerli dostlarımla paylaşarak bu derginin okuyucularına sunmaya karar verdim.

Giuseppe Donizetti (Bergamo, 6. Kasım 1788 – İstanbul, Şubat, 1856) ünlü opera besteci Gaetano Donizetti'nin ağabeyidir. Giuseppe, İtalya'nın müzik kültürünü ve saygınlığını temsil edebilecek nitelikte görüldüğünden, Osmanlı İmparatorluğu'na gönderilmiştir. Sarayda göreve başladığı zaman ilk olarak öğrencilerine porteli nota okumayı öğretti. O sıralarda Türk müzisyenleri, düz satır halinde ve yanyana konulan işaretlerle yazılı bir nota sistemi kullanıyorlardı. Muzika-i Hümayun Donizetti'nin çeşitli yönetiminde konser verdi.

Sultan Abdülmecit müzika direktörü Donizetti ile zaman zaman sohbet ederdi. Ondan batı müziğine ve o sırada Beyoğlu'nda bazı yabancılar tarafından gösterilmeye başlanılmış olan müzikli sahne sanatına dair bilgi ediniyordu.

Bu devirde saraya gelip sultan Abdülmecit huzurunda konserler veren ünlü yabancı sanatçılar büyük bir heyecan yaratıyor, Muzika-i Hümayun bünyesindeki müzisyenlerin sanat çalışmalarına hız katıyordu. Gelen ünlülerden şüphesiz en önemlisi Ferenc Liszt idi.

Osmanlı Devletinin Resmi Gazetesi Takvim-i Vakayi'nin Aralık 1846 tarihli 309. sayısında sanatkarın İstanbul'a geleceğine dair kısa bir haber yayınlanmıştır: "Bazı haberlere göre, piyano ustalarının meşhurlarından Avrupa'nın bütün hükümet merkezlerinde nam kazanmış olan Mösyö Liszt bu aralık İstanbul'a gelmek üzere imiş".

Liszt'in İstanbul'a gelişi bu haberin yayınlanmasından 6 ay sonradır. Sanatçı Padişah Abdülmecit tarafından kabul edilerek beklenen konserini vermiştir.

Liszt İstanbul'da saray dışında, o zaman Boğaziçi'nde birçok yerli ve yabancı zenginlerin yaşadığı Büyükdere'de deniz kıyısındaki Avrupa Otelinin Franchini Salonunda konser vermiştir. 18 Haziran 1847'de verdiği konserin programı şöyle idi:

Lucia di Lammermoor'dan Andante

La Norma üzerine Fantazi

Chopin'in bir mazurkası

Schubert'in Lied'i "Erlkönig"

Puritanes'dan bir tema üzerine Hexameron

Macar melodileri (F. Liszt).

Liszt'in yakın dostu kontes Marie d'Agoult arkadaşlarından Adolphe Pictet'ye gönderdiği bir mektupta bu konserden şöyle bahsediyordu: "Sultanın sarayında şu hoş hadise cereyan etmişti: davetliler Liszt'in eserlerinin başarıyla çalınmasından sonra birbirlerine şunları söylediler: Hiç kimsenin parmaklarını bu kadar süratli hareket ettirebileceğini ummazdık."

Liszt, Donizetti'nin "Sultan Abdülmecit Han" marşından esinlenerek Sultan'a ithaf ettiği bir parafraz yazmıştır. Liszt Sultan tarafından iftihar nişanı ile taltif edilmiştir.

Liszt İstanbul'da meşhur piyano fabrikatörü A. Alexander Kommendinger'in Nuru Ziya sokak No: 19 Beyoğlu adresindeki evinde konuk olarak kalmıştır. Halen bu evin cephesinde bir tabela ile Liszt'in 1847 yılında bu evde kaldığı belirtilmektedir.

Liszt'in Abdülmecit marş-parafrazı 5 Mayıs 1999 tarihinde Budapeşte'de Vígsház tiyatrosunda düzenlenmiş olan "Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. Kuruluş Yıldönümü Kutlamaları" çerçevesinde seslendirilmiştir.

Alpaslan Ertüngealp